

ГЕНЕЗИС ПРАВОУТВОРЕННЯ В УКРАЇНІ

В КОНТЕКСТІ ДЕРЖАВНО-ПРАВОВИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

М. В. Левченко

аспірант Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського, завідувач сектору забезпечення роботи Вищої кваліфікаційної комісії нотаріату Управління з питань нотаріату Департаменту державної реєстрації та нотаріату Міністерства юстиції України

Постановка проблеми. Проголошення України правовою, соціальною державою зумовлює необхідність не лише закріплення принципу верховенства права в усіх сферах життєдіяльності суспільства, а й гарантування його впровадження у практику суспільного і державного будівництва, підвищення рівня законності та правопорядку.

В умовах розбудови державно-правових інституцій в Україні правотворча діяльність займає центральне місце в системі реформування законодавчої бази, діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування, що потребує переосмислення сутності не лише правотворчої діяльності, а пе-

редусім явища правоутворення в контексті його значення для розвитку правової, соціальної, демократичної держави, забезпечення верховенства права.

Проте прогалини у пізнанні функціонального зв'язку суспільства і права, а також у динаміці процесів обміну інформацією між ними ускладнюють процес формування національної правової системи, яка б відповідала сучасним стандартам правової культури, духу і букві Конституції України, очікуванням і потребам суспільства.

На сьогодні в науковій юридичній літературі відсутні єдині концептуальні підходи щодо розуміння сутності правоутворення, що зумовлює неможливість

вироблення стратегії розвитку правотворчості, а також встановлення засобів гарантування здійснення правотворчої діяльності. Атому надзвичайно важливо, щоб на сучасному етапі державно-правових трансформацій, які відбуваються в Україні, фундаментом формування правових норм, оновлення законодавчої бази, що ґрунтуються на принципах верховенства права, гуманізму, всебічного захисту прав та свобод людини і громадянина, законності, рівності та справедливості, став ефективний, науково обґрунтований процес правотворчості. Тому актуальним є дослідження проблематики правоутворення, що забезпечить наукове підґрунтя належного формування систе-

ми права і системи законодавства держави, які відповідатимуть об'єктивним потребам сучасного розвитку суспільства та держави.

Стан дослідження проблеми.

Серед відомих вчених, до сфери наукового інтересу яких увійшли питання праворозуміння, правоутворення, правотворчості і нормотворчості, зокрема, можна назвати Ю. Барабаша, В. Горшеньова, М. Козюбру, А. Колодія, В. Копейчикова, Н. Оніщенко, Н. Пархоменко, П. Рабіновича, В. Сирих, О. Скакун, О. Скрипнюка, Р. Халфіну, М. Цвіка та багато інших. Однак, враховуючи багатоаспектність та багатогранність такого явища, як правотворчість, зокрема, правотворчість суб'єктів владних повноважень, у сучасній юридичній літературі гостро відчувається потреба у наукових дослідженнях проблематики сутності, змісту та значення правотворчості, що створює передумови непослідовності в практичній сфері правотворення, нормотворчості та правозастосування.

Метою публікації є дослідження генезису правоутворення в Україні в контексті державно-правових трансформацій.

Виклад основного матеріалу.

Підвищення наукового інтересу до генезису правоутворення в Україні в контексті сучасних державно-правових трансформацій викликана багатьма чинниками. Сучасний процес правоутворення не може не відображати змін, які торкнулися самої структури суспільства, системних взаємозв'язків між різними соціальними елементами, у зв'язку з чим, право наповнюється новим змістом (змінюються його образ, юридичний алгоритм), складаються його нові форми (змінюються їх перелік, функціональні параметри).

Необхідно зазначити, що інститут правоутворення має складний сутнісний характер. За сучасних умов розбудови державності

та правової системи в Україні інститут правоутворення потребує посиленої уваги науковців, що націлена на вироблення цілісної науково обґрунтованої концепції правоутворення. Ця проблематика є досить актуальною для України, оскільки модернізація вітчизняних державно-правових інституцій потребує адекватного та ефективного правового регулювання, що забезпечується насамперед за допомогою досконалого механізму правотворення.

У цьому контексті слушно є наукова позиція Г. Василевича та С. Сивця про те, що «в період суспільно-політичних перетворень, що відбуваються в державі, зміни економічної моделі розвитку суспільства та політичної системи в цілому необхідна якісна зміна інституту правоутворення та механізму правотворчості» [1, с. 7]. У свою чергу, це підтверджує трансформацію такого явища, як генеза права, що визначає його природу, походження та умови розвитку.

Протягом тривалого часу в юридичній науці вважається, що основною передумовою формування теорії правоутворення стала «ідея закономірного розвитку людства», яка утвердилася наприкінці XIX ст. Першими виразниками цієї концепції були представники історичної школи права, зокрема, К. Безелер, Г.-Ф. Пухта, Ф. Савіні. У свою чергу, в рамках історичної школи відбулося становлення соціологічної концепції права. Проте, на відміну від своїх попередників, її основоположник Р. Ієринг заперечував можливість «несвідомого» розвитку права, визнавав лише «цільовий закон» як головний закон суспільного розвитку, вважав його визначальним правоутворюючим фактором, провідною правотворчою силою і пов'язував його здійснення із діяльністю суб'єкта законотворчості [2, с. 10].

На противагу зазначеним положенням, дещо інші думки у цей період висловлювали Н. Коркунов, Б. Кістяківський, І. Михайловський. Так, Н. Коркунов переконував у «необхідності допущення попереднього несвідомого правоутворення» [3, с. 159]. Б. Кістяківський підкреслював, що «процес правоутворення – принаймні на початкових стадіях – чисто соціальний процес» [4, с. 208]. І. Михайловський був прихильником тієї точки зору, що «кожний закон виникає лише виходячи з потреб самого життя» [5, с. 302]. Однак у той самий час формується підхід, згідно з яким категорії «правоутворення» та «правотворчість» з погляду формального є тотожними.

Уперше необхідність розрізнення загального процесу праворозуміння і процесу правотворчості учені визнали лише наприкінці 60-х – на початку 70-х рр. XX ст. При цьому характерною рисою наукових досліджень того часу є те, що поняття «правоутворення» частіше за все підмінялось поняттям «формування права» і розглядалось як тотожне. Відтак, правоутворення досліджувалося в контексті з'ясування сутності, змісту й вироблення шляхів удосконалення правотворчості (окремого етапу правоутворення), а також аналізу феномену форм (джерел) права як певного соціального середовища, в якому зароджується і розвивається право.

Так, С. Алексєєв вважав, що «під формуванням права необхідно розуміти процес складання юридичних норм». На його думку, «правотворчість виражає процес формування права. Однак правотворчість і процес формування права (правоутворення) не слід ототожнювати» [6, с. 21]. О. Міцкевич наполягав на необхідності від усього соціального процесу формування права відрізнити правотворчість як його завершальну стадію, як форму діяль-

ності держави, що спрямована на створення правових норм [7, с. 5, 6]. У свою чергу, Б. Дрейшев при розробці проблеми правових норм, що регулюють відносини у сфері правотворчості, пише, що ці норми можуть мати назву правоутворюючих [8, с. 43].

У 80-90-х рр. ХХ ст. інтерес до вивчення проблематики правоутворення значно підвищується. Насамперед це пов'язано із процесами структурного перетворення всередині суспільства та реформуванням державно-правових явищ. У цей період вийшли фундаментальні наукові праці, присвячені проблемам правоутворення, таких учених, як М. Марченко, О. Мурашин, А. Соколова, В. Степанян, Р. Халфіна та ін.

Водночас у працях зазначених авторів явище правоутворення розглядалося передусім у «розгорнутому» вигляді, в аспекті «широкого розуміння правотворчості», що включає в себе не лише «процес втілення державної волі у закон та її оформлення у вигляді різноманітних нормативно-правових актів», а й «весь підготовчий процес формування права» та «його упорядкування і розвиток у різних аспектах і напрямках». Більшість цих науковців є прибічниками розподілення процесу правоутворення принаймні на два етапи: той, що передує правотворчому та власне правотворчий.

Як впливає із наведених вище наукових праць, поняття правотворчості й правоутворення практично прирівнюються. У такому випадку спроби вийти на категорію «правоутворення» стають або практично безуспішними, або позбавленими смислу.

На початку ХХІ ст. в юридичній літературі з'явилися дослідження, присвячені проблемі правоутворення, яка стала самостійним об'єктом наукового пошуку. Сьогодні вона включає в себе окремі

елементи досліджень інших інститутів теорії права, зокрема: проблематику формування права в контексті вивчення форм (джерел) права, теорії правового регулювання, правогенезу, систематизації тощо.

Так, приміром, Н. Пархоменко, в аспекті вивчення інституту форм права, наголошує на соціальній необхідності у формуванні правових норм. Автор переконує у тому, що правотворення починається в галузі матеріальних відносин, де виникає особливий соціальний феномен у вигляді фактичних суспільних відносин, які за своєю природою потребують певної юридичної форми [9, с. 13].

М. Марченко зауважує, що «будь-яка форма права відображає в собі ті чи інші соціальні реалії, які склалися в даному суспільстві. Так, форма права отримує соціальне значення лише тоді, коли відображає певну чітко визначену соціально-класову сутність та наповнюється її змістом» [10, с. 582].

Критики зазначених підходів вважають, що специфікою переважної більшості вказаних вище сучасних наукових досліджень проблем правоутворення є те, що вони мають досить різновекторний характер та переважно прикладний (практичний) зміст, націлений на розробку рекомендаційного матеріалу щодо виявлення та аналізу факторів, які визначають зміст правових норм і процес їх формування.

Зокрема, Т. Дідич стверджує, що «у більшості наукових праць цієї тематики не досить чітко визначено аспекти взаємозалежності між рівнем розвитку суспільних відносин та їх впливом на правоутворення, а також між критеріями досконалості процесу правотворчості та якістю нормативно-правових актів держави». При цьому автор робить висновок про те, що «фено-

мен правоутворення одноставно визначається вітчизняними та зарубіжними вченими як соціальне явище, природою якого є суспільні відносини, а проблематика правоутворення має широкий спектр дослідження та являє собою окремі аспекти предмета дослідження теорії права, теорії джерел (форм) права, інституту правового регулювання, правотворчості, методології та філософії права» [11, с. 13].

З урахуванням наведених вище наукових позицій, на нашу думку, одним із можливих пояснень проблем, пов'язаних із визначенням явища правоутворення, є насамперед розмаїття існуючих підходів до розуміння самого феномену права, відмінності у типах праворозуміння, на які спираються дослідники при розробці правових доктрин з метою вирішення тих чи інших питань правової науки.

Водночас, якщо дотримуватися традиційного поділу на типи праворозуміння, обираючи відповідно один із них (природно-правовий підхід, юридичний позитивізм, соціологічний позитивізм), однозначно зрозуміти і пояснити, як саме відбувається процес правоутворення, також не уявляється можливим.

Сучасне праворозуміння включає в себе досвід тлумачення природи права, що відповідає даному етапу розвитку юриспруденції. Та водночас сучасне праворозуміння – це те, що вбирає у себе попередній досвід, однак намагається, не допускаючи минулих прорахунків і упущень, вивести образ права на новий рівень розуміння, запропонувати його актуальне тлумачення.

У сучасних умовах державно-правового розвитку України зусилля вітчизняної юридичної науки спрямовуються на всебічне обґрунтування наукових засад процесів формування правового громадянського суспільства,

а також відповідної правової, соціальної держави. Йдеться насамперед про побудову такої національної державної влади, основними цілями якої повинні бути демократичний соціально-економічний рух, розвиток політичної і правової систем, спрямованих передусім на захист конституційних прав і свобод людини.

Так, поширення принципів демократизації суспільних, у тому числі владних, відносин обумовлюють потребу у прийнятті відповідальних і виважених державних рішень, спрямованих на вирішення актуальних соціальних, гуманітарних, екологічних та інших проблем, які зачіпають як внутрішньодержавні, так і інтереси міжнародного співтовариства. Означене безпосередньо стосується не лише процесу державотворення, а й процесу правотворення в Україні.

Водночас, незалежно від того, що є предметом того чи іншого наукового пошуку – проблеми взаємодії держави і права, становлення правової держави, проблеми укріплення законності і правопорядку або формування правової системи суспільства, – виявляється, що їх вирішення починається із формування уявлення про право, про його зміст і призначення, тобто зі специфіки праворозуміння. Успішне вирішення проблем праворозуміння важливо не стільки саме по собі, скільки для вивчення інших нерозривно пов'язаних з поняттям права явищ, а також категорій і понять, що їх відображають.

Слушною з цього приводу є думка видатного ученого минулого і сучасності М. Цвіка, який зазначив, що проблема відповіді на запитання «що таке право?» є найстарішою в юридичній науці і в той же час вічно молодію і актуальною. М. Цвік стверджував, що «існування науково обґрунтованого і перевіреного практикою

праворозуміння дозволяє відрізнити право від суміжних нормативних категорій; правові відносини від фактичних відносин, на базі яких вони виникають; правові акти від неправових; правильно визначити співвідношення права і держави; роль права у суспільному розвитку; шляхи реалізації з його допомогою різноманітних потреб і інтересів» [12, с. 38].

При цьому необхідно звернути увагу на те, що як у вітчизняній, так і зарубіжній літературі зміст власне категорії «праворозуміння» трактується по-різному. Зважаючи на зазначене, достатньо обґрунтованим видається твердження П. Рабіновича про те, що «визначення праворозуміння як пізнання (розуміння) права, хибує на логічне коло. Адже, як вважає класик вітчизняної юриспруденції, перш ніж досліджувати (пізнавати, усвідомлювати) «право», досліднику якраз і слід попередньо знати (вирішити, констатувати, задекларувати), а чим же є те явище, яке він відображає й позначає термінопоняттям «право»? А такі знання є нічим іншим, як праворозумінням, принаймні його серцевиною [13, с. 5].

У той же час М. Козюбра, розмірковуючи про те, «чи дійсно праворозуміння є виключно науковою категорією», доходить висновку, що «не варто перебільшувати значення науки у розумінні права. І навіть не тому, що наука не всесильна, вона не може дати відповіді на усі запитання, які породжує життя. А враховуючи передусім те, що право як феномен не може бути досягнутим виключно на основі наукової парадигми з її орієнтацією на такі критерії, як об'єктивність, достовірність, верифікованість, можливість практичного відтворення результатів тощо» [14, с. 10].

Деякі науковці ще більше заглиблюються у вирішення проблеми праворозуміння. Так, наприклад,

Х. Бехруз при дослідженні праворозуміння та розуміння права доходить висновку про те, що «розуміння права є ширшим відносно праворозуміння». Дослідник переконаний, що «праворозуміння передбачає осмислення права, його формулювання за допомогою понять на основі відповідних філософсько-правових концепцій. Це, скоріше за все, завершальний етап у складному інтелектуальному процесі, який має назву «процес розуміння права». Відтак, праворозуміння – це один із аспектів прояву правосвідомості (побутової, масової і доктринальної правосвідомості). А отже, розуміння права може бути масовим, побутовим, а праворозуміння – доктринальним» [15, с. 251, 252].

У свою чергу П. Рабінович пропонує «враховувати низку положень загальної теорії пізнання – гносеології, оскільки будь-яке розуміння (а отже, й розуміння «права») відбувається за посередництвом пізнавальної діяльності. А тому загальні закономірності пізнання не можуть не поширюватись і на будь-який процес розуміння. Визначити його можна, переконує учений, у такий спосіб: праворозуміння – це відображення у людській свідомості за посередництвом поняття, позначуваного терміном «право» (чи будь-яким іншим однозначним з ним словом або символом), того явища, яке оцінюється як корисне для задоволення потреб існування й розвитку певного суб'єкта або ж безпосередньо цих потреб» [13, с. 7].

Необхідно зазначити, що поняття права видозмінювалось залежно від конкретно історичних меж існування, оскільки право – це соціальне явище, що розвивається і змінюється разом із суспільством. На різних історичних етапах розвитку людства формувались і різні наукові концепції, що пояснюють його

сутність, соціальне призначення, закономірності розвитку і форми буття. по мірі ускладнення суспільного життя набували нових рис, як саме право, так і знання про нього [10, с. 36].

Сучасна наука про право вирізняється плюралістичністю наукових напрямів у праворозумінні. Провідні українські правознавці намагаються виокремити, охарактеризувати і дати оцінку найбільш значущим з них, визначити перспективи їх розвитку і ступінь затребуваності в межах української юриспруденції.

Багатоманітність підходів до праворозуміння обумовлює множинність і критеріїв його типології. Остання проводиться ученими (як зарубіжними, так і вітчизняними) за найрізноманітнішими ознаками. Так, залежно від співвідношення матеріального й ідеального, виокремлюють матеріалістичний та ідеалістичний типи праворозуміння. У свою чергу, в межах цих типів виокремлюють такі їх види: метафізичний, механічний, економічний (матеріалістичний тип); теологічний, натуралістичний, формально-догматичний тощо (ідеалістичний тип) [8, с. 12].

Залежно від особливостей використання надбань інших галузей знань у підходах до праворозуміння, останнє може бути поділено на такі типи, як феноменологічний, герменевтичний, антропологічний, психологічний, синергетичний тощо [14, с. 11]. Слід зважати на те, що перелік типів праворозуміння за цим критерієм не може бути завершеним, оскільки, з одного боку, у праві завжди залишаються певні аспекти, сторони або сфери буття, які з тих чи інших причин не включаються до цієї типології, а з другого – з розвитком міжнаукових інтеграційних процесів постійно виникають нові наукові напрями, які впливають на праворозуміння.

Залежно від ставлення до права різних народів і тих чи інших цивілізацій (так званий цивілізаційний підхід) виокремлюють такі типи праворозуміння: європейський (християнський), мусульманський або ісламський, індуїстський, буддистський, китайсько-конфуціанський, японський тощо. Загалом у спеціальній літературі зустрічаються також інші критерії типології праворозуміння. Сьогодні всі існуючі точки зору щодо типів праворозуміння можуть бути достатньо умовно зведені до двох основних груп:

1) традиційного сприйняття (в рамках цієї групи виділяються три основні типи праворозуміння: юридичний позитивізм, юснатуралізм і соціологічний тип; або два основні типи праворозуміння: позитивістський («законницький» (у всіх його варіантах – від старого легізму і етатистського тлумачення права до сучасних аналітичних і нормативістських концепцій юридичного позитивізму) і непозитивістський (до якого якраз і відносять юснатуралізм (або природно-правовий) і соціологічний тип);

2) інтегративного сприйняття (наприклад, комунікативна теорія права, реалістичний позитивізм тощо) [14, с. 15].

При цьому в сучасній українській свідомості, як у правотворчій, так і у правозастосовній діяльності, і досі переважає ототожнення права і закону. Таке ототожнення суперечить сутності та змісту Конституції України. У ній природні права людини постулюються як критерій правового характеру законів. Основний Закон України встановлює вимогу щодо підпорядкування діяльності органів державної влади і місцевого самоврядування правам людини, забороняє видавати і застосовувати приписи, що порушують закони. Деякі теоретики права упевнені, що ця правова інтенція Українсь-

кої Конституції відображає злам, що проступає в пострадянській свідомості (і навіть свідомості багатьох представників владної еліти) [14, с. 15].

У цьому зв'язку слід підтримати наукову позицію О. Петришина, який стверджує, що «у кінцевому вимірі рух у цьому напрямі має забезпечити не лише розуміння значущості правової складової вирішення соціальних проблем, а й наближення правової реальності до соціально-антропологічних критеріїв шляхом покладення в основу соціуму та правової системи прав і основоположних свобод людини, яка поєднує у своїй активності власну суб'єктивність та об'єктивність соціального світу, що дасть змогу зробити важливий акцент на проблемах правової соціалізації особистості як невід'ємного чинника формування та ефективності правової системи, правової, демократичної, соціальної держави» [16, с. 46, 47].

Враховуючи наведене вище, вважаємо, що постмодерністська вітчизняна правова парадигма має становити інтелектуальне підґрунтя творення як офіційної вітчизняної правової доктрини, так і державотворення та юридичного нормотворення в суверенній Україні, повинна не лише відбивати національні особливості державної і правової дійсності, а й включати прогресивні елементи правового і державного буття і свідомості, притаманні як окремим державам, так і міжнародній спільноті загалом, що має об'єднати усе людство в процесі історичного суспільного розвитку. Однак це не означає, що пошук відповіді на запитання «що таке право?» буде припинено, а проблеми щодо ролі правових принципів, зокрема, принципу верховенства права та правової держави, в нормотворчій діяльності буде остаточно вирішено.

Висновки. Таким чином, досліджуючи питання генезису явища

правоутворення в Україні в контексті державно-правових трансформацій, на нашу думку, можна виокремити три етапи становлення цього процесу, зокрема:

– I етап – кінець 60-х – початок 70-х рр. XX ст. – вченими уперше було визнано необхідність розрізнення загального процесу правотворення і процесу правотворчості;

– II етап – 80-90-х рр. XX ст. – період активного підвищення наукового інтересу та пошуку до вивчення проблематики правоутворення;

– III етап – початок XXI ст. – поява в юридичній науці наукових досліджень, присвячених проблемі правоутворення, яка стала самостійним об'єктом наукового пошуку.

Сьогодні для національної юридичної науки настав відповідальний момент, коли повинні перевірятися та істотно оновлюватися усі методологічні та доктринальні засади наукового пошуку у вирішенні проблем правоутворення, з урахуванням результатів фундаментальних досліджень, для переходу на якісно новий рівень сприйняття правової дійсності.

У цьому аспекті правова проблематика повинна розглядатися, насамперед, у безпосередньому зв'язку з особливостями національної правової культури, становленням інституцій громадянського суспільства, демократизацією політичного життя, активною участю громадян у про-

цесі правоутворення – виявленні потреби у правовому регулюванні суспільних відносин, формуванні соціальних очікувань щодо його спрямованості та змісту, обговоренні проєктів законів та інших нормативно-правових актів, а також у реалізації та оцінці ефективності законодавства, що є надзвичайно актуальним для України. Усе це вимагає проведення подальших комплексних наукових досліджень проблем правоутворення, на підставі яких можливим стане вироблення ефективних шляхів удосконалення національної правової системи, системи законодавства, ефективності правотворчості, а також втілення їх у життєдіяльність суспільства, громадян та держави. ■

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Василевич Г.А. Правотворческий процесс : [учеб. пособ.] / Г.А. Василевич, С. М. Сивец. Минск : ГИУСТ БГУ, 2006. 213 с.
2. Иеринг Р. Борьба за право [Электронный ресурс] / Р. Иеринг. пер. с нем. Электрон. текстовые дан. М. : Изд. К. Т. Солдатенкова, 1874. 77 с.
3. Коркунов Н. М. Лекции по общей теории права. СПб. : Юридический центр Пресс, 2004. 430 с.
4. Кистяковский Б. А. Философия и социология права. СПб. : РХГИ, 1999. 800 с.
5. Михайловский И. В. Очерки философии права. Т. 1. [Текст]. Томск : В. М. Посохин, 1914. 632 с.
6. Алексеев С. С. Общая теория права : [учеб.]. [2-е изд., перераб. и доп.]. М. : ТК Велби; Изд-во Проспект, 2008. 565 с.
7. Мицкевич А. В. Акты высших органов советского государства. Юридическая природа нормативных актов высших органов государственной власти и управления СССР. М. : Юрид. лит., 1967. 175 с.
8. Дрейшев Б. В. Правотворчество в советском государственном управлении. М. : Юрид. лит., 1977. 160 с.
9. Пархоменко Н. М. Джерела права: теоретико-методологічні засади : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.01; Нац. акад. наук України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. К. : 2009. 32 с.
10. Марченко М. Н. Проблемы теории государства и права : учеб. М. : ТК Велби, 2005. 768 с.
11. Дідич Т. О. Нормопроекування: теоретико-правовий аспект : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. К., 2006. 19 с.
12. Цвік М. В. Проблеми сучасного праворозуміння // Щорічник українського права. 2009. № 1. X. : Право, 2009. С. 37-47.
13. Рабінович П. М. Праворозуміння – фундамент юридичної науки та практики : інтерв'ю д-ра юрид. наук, проф., акад. НАПрН України П. Рабіновича / розмовляв О. Святоцький // Право України. 2010. 4. С. 4-9.
14. Козюбра М. Праворозуміння: поняття, типи та рівні // Право України. 2010. № 4. С. 10-21.
15. Бехруз Х. Н. Правопонимание, понимание права и типология правовых систем // Право Украины. 2011. № 1. С. 250-255.
16. Петришин О. В. Праворозуміння у вітчизняній теорії права: загальносоціальний контекст // Філософія права і загальна теорія права. № 1/2012. С. 37-49.

ГЕНЕЗИС ПРАВОУТВОРЕННЯ В УКРАЇНІ В КОНТЕКСТІ ДЕРЖАВНО-ПРАВОВИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

М. Л. Левченко

Правоутворення є складним соціальним інститутом утворення права, його формалізації як системи загальнообов'язкових правових норм, що знаходять свій прояв у правовій свідомості та правовій культурі як усього населення, так і окремих громадян.

У сучасних умовах розвитку існує нагальна потреба в осмисленні сутності явища та механізму правоутворення, його значення для розвитку правової системи, а також для становлення та перетворення державно-правових інституцій та суспільства.

У статті аналізуються основні підходи до розуміння правоутворення.

З'ясовується значення поняття правоутворення для забезпечення наукового підґрунтя формування системи права і системи законодавства держави.

Ключові слова: правоутворення, формування права, правотворчість, правогенез.

Стаття надійшла до редакції: 19.11.2019.

GENESIS OF LAWSHIP IN UKRAINE IN THE CONTEXT OF STATE-LEGAL TRANSFORMATIONS

M. L. Levchenko

Formation of law is a complex social institution of law establishment and its formalization as a system of mandatory legal regulations, which are manifested in the legal consciousness and legal culture of the entire population, as well as of individual citizens. In modern conditions there is the necessity to comprehend the essence of the phenomenon and mechanism

of law formation, its value for the development of the legal system as well as for the formation and transformation of state and legal institutions, and society. The article includes an analysis of the main approaches to the understanding of law formation. The significance

of law establishment for the purpose of scientific foundation of the law and legal system of state provision is defined.

Keywords: formation of law, lawmaking, legal thinking, genesis of law.

Received: 19.11.2019.